

05 Ευτυχία Γ. Αρμένη
Μεταπτυχιακά Δημοσίου Δικαίου
Μάθημα «Συνταγματικό Δίκαιο»

Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΞΙΑ
(ΑΠ 40/1998)

Βιβλιογραφία

- Ιστοσελίδα της ΝΟΜΟΣ lawdb.intrasoftnet.com

Περιεχόμενα

- Απόφαση 40/1998 Α.Π.
- Συμπέρασμα

Στο Πολυμελές Πρωτοδικείο Σπάρτης ασκήθηκε στις 14 Απριλίου 1995 αγωγή με την οποία ο ενάγων ισχυριζόταν ότι οι εναγόμενοι, μεταξύ των οποίων και οι δύο αναιρεσίβλητοι, σε τηλεοπτική εκπομπή που μεταδόθηκε στις 25-4-1993 από τον πανελλήνιας εμβέλειας τηλεοπτικό σταθμό MEGA CHANNEL, της δεύτερης

αναιρεσίβλητης και στην οποία εκπομπή έλαβε μέρος ο πρώτος αναιρεσίβλητος ως συνεντευξιαζόμενος, αναφέρθηκαν εν γνώσει της αναληθείας τους, από τους λαβόντες μέρος στην εκπομπή δημοσιογράφους του σταθμού και τον ως άνω καλεσμένο τους, τα στην αγωγή περιεχόμενα ψευδή και συκοφαντικά γεγονότα, με αποτέλεσμα να προσβληθεί βάνουσα η προσωπικότητα του ενάγοντα και νυν αναιρεσειόντα. Ζήτησε δε να υποχρεωθούν οι εναγόμενοι να του καταβάλουν εις ολόκληρον, λόγω ηθικής βλάβης, χρηματική ικανοποίηση 600.000.000. δρχ. Το Πολυμελές Πρωτοδικείο Σπάρτης εξέδωσε την υπ' αριθμόν 124/1996 απόφαση με την οποία έκρινε ότι η παραπάνω αξίωση έχει αποσβεστεί βάσει της διάταξης του άρθρου 45 παρ. 3 (σε συνδυασμό με την παρ. 1Α) του Ν. 2172/1993 και κήρυξε αποσβεσμένη την αξίωση και κατηργημένη τη δική. Εναντίον αυτής της απόφασης ασκήθηκε αναίρεση με την από 20-11-1997 αίτηση του αναιρεσειόντος, για τον λόγο ότι η διάταξη του άρθρου 45 παρ. 1Α και 3 του Ν. 2172/1993 πρέπει να κριθεί ανίσχυρη ως αντισυνταγματική (αντίθετη με τη διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του Συντάγματος) και αντικείμενη στην ΕΣΔΑ. Εκδόθηκε έτσι η 867/1998 απόφαση του Α' Πολιτικού Τμήματος, η οποία παρέπεμψε την υπόθεση στην Ολομέλεια του Αρείου Πάγου όπου τελικά αναίρεσε την απόφαση.

Με το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος ορίζεται ότι: " ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας". Η διάταξη αυτή η οποία βρίσκεται στο Τμήμα Α' του Πρώτου Μέρους του Συντάγματος, που φέρει τον τίτλο "Μορφή του Πολιτεύματος", δεν θεσπίζει ατομικό δικαίωμα, αλλά χαρακτηρίζει το δημοκρατικό μας πολίτευμα ως ανθρωποκεντρικό, με θεμέλιο την αξία του ανθρώπου. Στην αξία του ανθρώπου περιλαμβάνεται πρωτίστως η ανθρώπινη προσωπικότητα ως εσωτερικό συναίσθημα τιμής και ως κοινωνική αναγνώριση υπόληψης. Με βάση τη διάταξη αυτή που δεν αποτελεί απλή διακήρυξη αλλά κανόνα δικαίου Συνταγματικού επιπέδου, η πολιτεία, δηλαδή τα πολιτειακά όργανα, οφείλουν όχι μόνο να σέβονται αλλά και να προστατεύουν την αξία αυτή από προσβολές προερχόμενες από τρίτους. Τα πράγματα δεν μεταβάλλονται και αν ακόμη θεωρηθεί ότι το άρθρο 2 παρ. 1 ιδρύει ατομικό δικαίωμα, δεδομένου ότι στο ατομικό αυτό δικαίωμα περιλαμβάνεται όχι μόνο η άμυνα των επεμβάσεων της πολιτειακής εξουσίας, αλλά και η αξίωση της πολιτείας για θετική ενέργεια προς αποτροπή προσβολών της αξίας του ανθρώπου από τρίτους, εις τρόπον ώστε το περιεχόμενο του συγκεκριμένου ατομικού δικαιώματος εμποδίζει το νομοθέτη να υποβιβάσει σε συγκεκριμένη περίπτωση το υφιστάμενο επίπεδο προστασίας.

Με βάση το άρθρο 45 παρ. 1Α του Ν. 2172/1993 ορίζονται τα εξής : " Εφόσον δεν έχει εκδοθεί μέχρι την έναρξη ισχύος αυτού αμετάκλητη δικαστική απόφαση, παραγράφονται σε οποιοδήποτε στάδιο της προδικασίας ή της κυρίας διαδικασίας κι αν βρίσκεται η ποινική δίωξη, η οποία παύει οριστικά, α) ποινικά αδικήματα του Τύπου ή που τελέστηκαν δια του Τύπου, β) ποινικά αδικήματα που τελέστηκαν δια των ραδιοτηλεοπτικών μέσων μαζικής ενημέρωσης και γ) ποινικά αδικήματα που προβλέπονται και τιμωρούνται από τις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 16 του νόμου 1730/1987, όπως ισχύει. Όπως ορίζεται στην παρ.3 του αρ. 45 του Ν. 2172/1993 : " Αξιώσεις για αποκατάσταση περιουσιακής ζημιάς ή χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, που απορρέουν από τα αδικήματα της παρ. 1Α αποσβένονται, οι δε σχετικές δίκες καταργούνται και ματαιώνεται αυτοδικαίως η τυχόν αναγκαστική εκτέλεση που άρχισε. Διατηρείται μόνο η αξίωση για την τελεσιδίκως επιδικασθείσα δικαστική δαπανών και για τα έξοδα ενεργηθειών πράξεων αναγκαστικής εκτέλεσης. Με τις προπαρατεθείσες διατάξεις του αρ. 45 παρ. 1Α και 3 του Ν. 2172/1993 αναιρείται η προβλεπόμενη, βάσει των άρθρων 57, 59,

932 του ΑΚ προστασία της αξίας του ανθρώπου, αφού θεσπίζεται η απόσβεση των συγκεκριμένων αξιώσεων των προσώπων που έχουν προσβληθεί στην ανθρώπινη αξία τους, από τον Τύπο και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης μέχρι τη δημοσίευση του νόμου αυτού, γεγονός που καθιστά την διάταξη αντισυνταγματική ως αντικείμενη στο άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος. Για τους λόγους αυτούς ο Αρειός Πάγος αναίρεσε την απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Σπάρτης και παρέπεμψε την υπόθεση για περαιτέρω εκδίκαση στο ίδιο δικαστήριο.

(Συμπερασματικά) Το Σύνταγμα δεν διακηρύσσει ρητώς το απαραβίαστο της αξίας του ανθρώπου, αλλά προϋποθέτοντας τη διακήρυξη αυτή, ορίζει απ' ευθείας την έννομη συνέπεια της, δηλαδή την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας να σέβεται και να προστατεύει την αξία του ανθρώπου. Πρόκειται για μια από τις λίγες περιπτώσεις που το Σύνταγμα επιβάλλει ρητώς όχι απλώς όρια, αλλά υποχρεώσεις στο κράτος. Οι υποχρεώσεις αυτές αφορούν τη λήψη των αναγκαίων νομοθετικών και διοικητικών μέτρων, καθώς και την επίδειξη συμπεριφοράς των πολιτειακών οργάνων, που σέβονται και προστατεύουν την αξία του ανθρώπου. Στη διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του Συντάγματος περιλαμβάνεται όχι μόνο η άμυνα κατά επεμβάσεων της πολιτειακής εξουσίας, αλλά και η αξίωση κατά της πολιτείας για θετική ενέργεια προς αποτροπή προσβολών της αξίας του ανθρώπου από τρίτους, εις τρόπον ώστε το περιεχόμενο της συγκεκριμένης διάταξης εμποδίζει τον νομοθέτη να υποβιβάσει σε συγκεκριμένη περίπτωση το υφιστάμενο επίπεδο προστασίας. Στην προκειμένη περίπτωση, λοιπόν, του άρθρου 45 του Ν.2172/1993 ο νομοθέτης προσπαθεί να περιορίσει την έννομη προστασία των πολιτών, που μέχρι εκείνη τη στιγμή είχαν βάσει των άρθρων 57, 59, 932 του ΑΚ, αφήνοντας απροστάτευτους όσους είχαν μέχρι τη δημοσίευση του παραπάνω νόμου προσβληθεί στην αξιοπρέπειά τους και ζητούσαν αποζημίωση ή χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης. Η πράξη αυτή της πολιτείας μειώνει ή εν προκειμένω, εξαφανίζει την παρεχόμενη από την υπάρχουσα νομοθεσία προστασία και αντιβαίνει στο άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος.